

Μακεδονικά

Τόμ. 1

Απ. Βακαλοπούλου, Ο ναός του Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ως μητρόπολις Θεσσαλονίκης κατά τον 16ον αιώνα. Ανατύπωσις εκ του Μακεδονικού Ημερολογίου του 1940 σελ. 245-250.

Γιάννης Τσάρας

doi: [10.12681/makedonika.9369](https://doi.org/10.12681/makedonika.9369)

Copyright © 2016, Γιάννης Τσάρας

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Τσάρας Γ. (2017). Απ. Βακαλοπούλου, Ο ναός του Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ως μητρόπολις Θεσσαλονίκης κατά τον 16ον αιώνα. Ανατύπωσις εκ του Μακεδονικού Ημερολογίου του 1940 σελ. 245-250. *Μακεδονικά*, 1, 589-590. <https://doi.org/10.12681/makedonika.9369>

᾽Α. Σιγάλα, Νικήτα ἀρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αγ. Δημητρίου. ᾽Ανατύπωση ἐκ τοῦ IB' τόμου τῆς ᾽Επετηρίδος τῆς ᾽Εταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν (᾽Αθῆναι 1936) σελ. 317-360.

Σωστή θέση ἀπέναντι στήν ἀγιολογική φιλολογία ἔχει πάρει ὁ κ. Α. Σιγάλας. ᾽Ολάκερῃ ἢ σειρᾷ τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων, ποῦ ἔχει ἐκδώσει ὡστόσο εἶναι κι ἡ μόνη σοβαρῇ προσπάθεια στὸν τόπο μας ν' ἀξιολογήσουμε καὶ νὰ τοποθετήσουμε ἱστορικὰ τὴν ἀγιολογική φιλολογία. Τὸ ἴδιο κάμνει καὶ μετὴν ἔκδοση τοῦ λόγου « Νικήτα ᾽Αρχιεπισκόπου Θεσσαλονίκης εἰς τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αγίου Δημητρίου ». Στὸν πρόλογο, ἀφοῦ μᾶς λέει γιὰ τὴ μορφή τοῦ ᾽Αἰ-Δημήτρη στήν ἑλληνικὴν ἀγιολογία, δείχνει ὕστερα μετὰ μιὰν ἐπιχειρηματολογία μοναδικὰ ἐπιστημονικὰ πόσο χρήσιμῃ εἶναι ἡ ἀγιολογική φιλολογία ἀπὸ φιλολογική, ἱστορική, λαογραφική κι ἱστοριοκοιτηρικὴ ἀποψη γιὰ νὰ φτάσει στὸ συμπέρασμα πὼς μιὰ συστηματικὴ ἔκδοση ὅλων τῶν κειμένων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητῃ καὶ μάλιστα βιαστικὴ ἀνάγκη γιὰ τὴν ἐπιστήμη. Προχωρῶντας μᾶς λέει ποῖος εἶναι ὁ Νικήτας, ποῖα εἶναι τὰ θέματα, ποῦ θίγει ὁ λόγος του γιὰ τὰ θαύματα τοῦ ᾽Αἰ-Δημήτρη καὶ ποιὲς οἱ πηγὲς τοῦ κειμένου. Ὑστερα περιγράφει τὰ χειρόγραφα, βρῖσκει τὴ σχέση, ποῦ ὑπάρχει ἀνάμεσά τους, τὰ χαρακτηρίζει κι ἔτσι φτάνει στὸ κείμενο, ποῦ μᾶς τὸ δίνει πιά ξεκαθαρισμένο καὶ σχολιασμένο μοναδικὰ.

᾽Ολη ἡ ἐργασία εἶναι γινομένη μετὰ σύστημα καὶ μέθοδο, ποῦ τὴ χαίρεται ἀληθινὰ, ὅποιος τὴν παίρνει στὰ χέρια του. Τὰ εἰσαγωγικά του μάλιστα εἶναι τόσο ζυγισμένα καὶ πυκνά, ποῦ ἀξίζει νὰ τὰ μελετᾷ κανεὶς κάθε φορὰ, σὰν εἶναι νὰ καταγίνει μετὰ τὴν ἔκδοση ἀγιολογικοῦ κειμένου. Γι' αὐτὸ κι ἡ ἐργασία αὐτὴ τοῦ κ. Σιγάλα ἀνοίγει πλατὺ τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἔκδοση τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων γενικὰ καὶ γίνεται ὁδηγὸς πολῦτιμος.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

᾽Απ. Βακαλοπούλου, ᾽Ο ναὸς τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου (Rotonda) ὡς μητροπόλις Θεσσαλονίκης κατὰ τὸν 16ον αἰῶνα. ᾽Ανατύπωσις ἐκ τοῦ Μακεδονικοῦ ᾽Ημερολογίου τοῦ 1940 σελ. 245-250.

᾽Όταν στήν ἀρχὴ τοῦ περασμένου αἰῶνα ἦρθε στὴ Θεσσαλονίκη ὁ ᾽Αγγλος περιηγητὴς Leake, ἄκουσε νὰ λένε τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ᾽Αἰ-Γιώργη οἱ χριστιανοὶ « Παλιὰ Μητρόπολη » κι οἱ Τοῦρκοι Eski Metropolis. ᾽Η παράδοση αὐτὴ ἀργότερα ἀπασχόλησε τὸν Χατζηγιάννου καὶ τὸν Tafrafi, κανένας τους ὅμως δὲ μπόρεσε νὰ τὴ βεβαιώσει.

᾽Ο κ. Βακαλόπουλος μετὰ τὴ μελέτη του αὐτὴ ξαναφέρνει τὸ ζήτημα στὴ μέση καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ λύσει. « Τὸ πρόβλημα, λέει, ἦτο νὰ διαπιστωθῇ ἡ παράδοση αὐτὴ, νὰ ἐξακριβωθῇ, ἂν πράγματι ἀνταπεκρίνετο εἰς ἀληθὲς γεγονὸς καὶ νὰ ὀρισθῇ, εἰ δυνατόν, πότε ὑπῆρξεν ἡ ἐκκλησία τοῦ ᾽Αγίου Γεωργίου μητροπόλις ». Μ' ἄλλην ὅμως τὴν καλὴ θέληση τοῦ κ. Βακαλοπούλου τὸ πρόβλημα μένει ἀκόμα ἄλυτο. Δὲ θέλω βέβαια νὰ συζητήσω ποιά ἀξία μπορεῖ νὰχεῖ ἡ παράδοση. Χωρὶς ὅμως μαρτυρίες συγκεκριμένες δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ ξεκινήσει ἀπὸ μιὰ παράδοση γιὰ νὰ μᾶς δείξει πὼς εἶναι ἱστορικὴ πραγματικότητα μιὰ δευτέρη παράδοση.

Ἄλλὰ τότε πῶς δημιουργήθηκε ἡ παράδοση; Αὐτὸ ἄλλο ζήτημα. Κι' ὁ Ταφραλί γνώριζε τὴν παράδοση αὐτή, μὰ ξέφυγε τὴ δυσκολία νὰ ὀρίσει κάτι ποῦ εἶναι πρόωρο ἀκόμα, ἀφοῦ μὰς λείπουνε τὰ στοιχεῖα.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ

Στίλπωνος Π. Κυριακίδου, Θεσσαλονίκια Μελετήματα. 1) Αἱ περὶ τὸν Στρυμόνα καὶ τὴν Θεσσαλονίκην Σλαβικαὶ ἐποικήσεις κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα. 2) Διοικητικὴ ἱστορία τοῦ θέματος Θεσσαλονίκης. Θεσσαλονίκη 1939. Σελ. 46 μὲ δύο χάρτες στὸ τέλος.

Τὰ Θεσσαλονίκια Μελετήματα εἶναι δυὸ ὁμιλίαι, ποῦ ἔχει κάμει ὁ κ. Κυριακίδης στὸ κοινὸ τῆς Θεσσαλονίκης. Γι' αὐτὸ καὶ δὲν ἐξαντλεῖ τὰ ζητήματα, ὅπως μὰς λέει κι' ὁ ἴδιος· ἐκθέτει μονάχα σέ γενικὲς γραμμὰς τὰ πορίσματα, ποῦ ἔχει βγάλει πάνω στὶς γεωγραφικοῖστορικὲς κι' ἔθνολογικὲς συνθήκες τῆς Μακεδονίας καὶ Θράκης τοῦ μέσου αἰῶνα, καθὼς ἐρευνούσε τὶς χώρες αὐτὲς ἀπὸ ἀποψη λαογραφικῆ.

1ο. Τὸ πρόβλημα τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων γύρω στὸ Στρυμόνα καὶ στὴ Θεσσαλονίκη στὸ μέσον αἰῶνα εἶναι ἓνα μέρος μονάχα ἀπ' τὸ γενικὸ πρόβλημα τῶν σλαβικῶν ἐποικήσεων στὴν Ἑλλάδα, ποῦ ἔχει γίνει τόσοσ ντόρος γύρω του τὸν περασμένον αἰῶνα καθὼς καὶ στὰ δέκα πρῶτα χρόνια τοῦ δικοῦ μας.

Ὁ κ. Κυριακίδης μπαίνει στὸ θέμα του ἀρχίζοντας ἀπ' τὰ συμπεράσματα τῶν σλάβων ἐπιστημόνων, ὅπως τὰ διατυπώνει στὰ 1926 ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Πράγας F. Dworknik στὸ ἔργο του « Les Slaves Byzance et Rome au IX siècle ». "Ὅλα ὅμως τὰ συμπεράσματα αὐτὰ τὰ ἀναιρεῖ ἓνα ἓνα μὲ στοιχεῖα, ποῦ φέρνει ἀπὸ βυζαντινὰ κείμενα καὶ φτάνει στὸ συμπέρασμα πῶς οἱ σλαβικὲς φυλὲς ποτὲ δὲν κυριέψανε ὀλάκερη τὴ χώρα. Ἰσα Ἰσα ποῦ, ἐπειδὴ εἴτανε τσοπάνηδες, ἐγκατασταθῆκανε στὰ βουνὰ κι' ἀπ' τὸν καιρὸ, ποῦ γίνονται χριστιανοὶ κι' ὑπηρετοῦνε στρατιῶτες, ἀφομοιώνονται καὶ γίνονται Ἕλληνες. Λεῖψανα φυσικὰ δὲ μπορεῖ παρα νὰ μείνανε, ἀλλὰ ἀριά καὶ ποῦ καὶ ποῦ.

Γενικὴ κρίση βέβαια γιὰ τὴν ὁμιλία τούτη δὲ μπορεῖ κανεὶς νὰ κάμει, ἀφοῦ ἐκθέτει πορίσματα μονάχα γενικά. Τὸ μόνον ποῦ ἔχει νὰ παρατηρήσει εἶναι πῶς ἡ ἔρευνα συχνὰ πικρὰ δίνει τὴν ἐντύπωση πολεμικῆς κι' ἔτσι φαίνεται σὰν νὰ ἀπομακρύνεται ἀπ' τὴν ἀντικειμενικότητα.

Βέβαια εἶναι νὰ λυπᾶται κανεὶς κατάκαρδα σὰ βλέπει ἀνθρώπους ἀληθινὰ σοφοὺς καὶ μὲ κάποια θέση μέσα στὴν ἐπιστῆμη νὰ παίρνουνε τόσο κοντόθρακα καμμιά φορὰ τὸ κύρος τῆς ἐπιστῆμης τους, φτάνει νὰ δουλέψουνε γιὰ ἓναν κάποιο σοβινισμό.

2ο. Τῆς δευτέρας ὁμιλίας τὸ θέμα εἶναι ἡ διοικητικὴ ἱστορία τῆς Θεσσαλονίκης στὰ χρόνια τὰ βυζαντινὰ. Σ' αὐτὴ δηλαδὴ βλέπει κανεὶς τὴ θέση, ποῦ παίρνει ἡ Θεσσαλονίκη στὴ διοίκηση τῆς Μακεδονικῆς ἐποχῆς, τῆς Ρωμαϊκῆς καὶ τῆς Βυζαντινῆς ὡς τὰ χρόνια τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Τὴν ἐποχὴ αὐτὴ παρουσιάζεται καινούρια διοικητικὴ διαίρεση, τὰ θέματα. Γίνεται ὕστερα μιὰ προσπάθεια γύρω στὴν ἔννοια τοῦ θέματος καὶ στοὺς ἱστορικοὺς λόγους, ποῦ τὸ δημιουργήσανε καὶ τέλος ὀρίζονται ποιά εἴτανε τὰ σύνορα τοῦ θέματος τῆς Θεσσαλονίκης.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΤΣΑΡΑΣ